परिशिष्ट १

नेपालको जेठो अखबार गोरखापत्र छाप्नको लागि तत्कालिन श्री ३ प्राइमिनिष्टर देव शम्शेरले सम्वत् १९५८ वैशाख बदी ११ रोज दुइका दिन जारी सनद ।

दुनियाँलाई हुन्या इस्तीहार नटासिने कुरा र नयाँ जारी भयाको ऐनको कुरा कलकत्ताको र यहाँको दर भाउ ।

जंगी निजामतिले असल तरकी गरेकोमा उनको पुर्खावलि देखीको बयान ईष्टान्न वृगडीयार कर्णेलबहादुर गंभीर सिंह माफ्कीले ५० रूपैयाँ उठतिको जगा विर्ता पायाको ।

हामीबाट र मुखत्यारले दुनियालाई इसपच दिएको ।

अनोठा अनोठा कुरा अर्थात् आकाशमा उडेर जाने समुद्र भित्र जाहाज लगेका देशका दायामा आयाको अड्डा खानाका हाकिम अड्डामा नवसी फोहर गरेकोमा पक्का गरी छापनु ।

कसैले मैले यो काम लियाको छु, नोकरी पाउ भन्या र यस ठाउँमा मैले घाउ पाया भने जाहेर गर्न आयाको दामली छापी दिनु ।

कसुर भै हाकिमहरू अदली वदली भयाको कुरा पनि छापी दिनु ।

पाहाड मदेशमा जुलुम भयाको कुरा छपाउन आयो भने आउने मानिसको सैछाप गराई वेदाममा छापी दिनु ।

खेती पाति विषय धर्म विषय उन्नतिको असल-असल कामको कितापको उलथा गरी छापनु ।

श्री ५ सरकारको ठुलो-ठुलो उत्सवको कुरा छापनु हुन्छ सोर्गेवासी श्री ३ महाराजको तारीक छापनु हुन्छ ।

बाबुले कमायाको धन जुवा रंडीवाज बदनियत गरी खर्च गर्नेको दिड पनि छापी दिनु ।

सीकारका विषय हाम्रा गोर्खालीले फलानाले खुकुरीले चीतुवा भालुलाई हाने मारे भने इत्यादि बाहादुरी गरेको छापनु हुन्छ ।

बैंकटेश्वर बंगबासी छापाको असल-असल कुरा उलथा गरी छापी दिनु ।

दुनियाँको बदचलन फतुरा खर्चबाट दिल हटालउने राय छापनु हुन्छ

डाक्टरहरूले यसलाई आराम गर्दा यति खिल्लत पाया भन्या ।

नछापने-

श्री ५।३ सरकारका दरबार भित्रका स्वास्नी मानिसको विषय ।

फौज विषय र हातहतियार राजकाज विषय ।

सरकारका आम्दानी खर्च विषय ।

भोटको र हाम्रो सेवानाका विकट बाटाको वयान सुनखानीका घाउ पायाको कुरा । अनेत्र पंचराज्ये विषयलाई तारीफ हुने कुरा भयाका कितापका उलथा गरी नछापनु ।

परिशिष्ट २

सूचनाको हक सम्बन्धी विधेयक, २०५७

परिशिष्ट ३

बेपत्ता तथा अपहरण गरिएका पत्रकार

क्र. सं.	नाम	बेपत्ता वा अपहरणको			रिहा भएको मिति	हालको अवस्था	गर्ने पक्ष
		मिति	स्थान	अवधि			
१.	अर्जुन थपलिया	२०५८ चैत्र ३१	काठमाडौं कपन	१ वर्ष २ महिना	२०६० वैशाख १९	रिहा	राज्य
२.	मीनु बुढाथोकी	२०५८ चैत्र ३१	काठमाडौं शङ्खमूल	१ वर्ष ३ महिना		कहाँ लगियो, केकस्तो हालतमा राखिएको छ वा मारियो, अत्तापत्तो छैन ।	राज्य
३.	मुमाराम खनाल	२०५८ चैत्र ३१	काठमाडौं शङ्खमूल	१ वर्ष ३ महिना		सैनिक हिरासत गोरखा	राज्य
४.	डेम्लिङ लामा	२०५८ चैत्र २३	सिन्धुपाल्चोक फुल्पिङकोट	४ दिन	२०५८ चैत्र २७	भागेर मुक्त	नेकपा माओवादी
५.	हरिहरसिंह राठौर	२०५९ असार	दैलेख	केही दिन		चेतावनीसाथ रिहा गरेपछि मुक्त	नेकपा माओवादी
६.	धनबहादुर मगर	२०५९ साउन १६	रोल्पा, जलुके	११ महिना		कहाँ लगियो, केकस्तो हालतमा राखिएको छ वा मारियो, अत्तोपत्तो छैन	नेकपा माओवादी
७.	रेखराज दाहाल	२०५९ कार्तिक	सिन्धुली हत्पते	१ दिन		मुक्त गरिएको	नेकपा माओवादी

स्रोतः सङ्कटकालमा नेपाली प्रेस ।

परिशिष्ट ४

सङ्कटकाल र आसपासमा जीवनहरण गरिएका पत्रकार

क्रम सङ्ख्या	नाम	मारिएको मिति र स्थान	तरिका	मार्ने पक्ष
१.	ईश्वर बुढाथोकी (कञ्चन प्रियदर्शी)	२०५९ वैशाख १६ सिन्धुपाल्चोक, जलबिरे	भाग्दा गोलीप्रहार	राज्य
२.	कृष्णबहादुर सेन 'इच्छुक'	२०५९ जेठ, काठमाडौं	हिरासतमा यातना र गोली प्रहार	राज्य
३.	देवकुमार आचार्य (डी. कौडिन्य)	२०५९ साउन ७ गते, झापा	हिरासतमा यातना र गोलीप्रहार	राज्य
४.	कमल एसी	२०५९ असोज १५ गते, नुवाकोट, गिर्खु	घर घेराहाली गोलीप्रहार	राज्य
५.	कुमार घिमिरे	२०५९ असोज १६ गते सिन्धुली, भुवनेश्वरी-८	घर घेराहाली गोलीप्रहार	राज्य
६.	राजकुमार के.सी.	२०५९ कार्तिक ६ गते रामेछाप, देउराली ।	घर घेराहाली गोलीप्रहार	राज्य
७.	नवराज शर्मा, 'वसनत'	२०५९ जेठ, कालीकोट, सिउना	अपहरण गरी लामो समय अज्ञातावस्थामा राखी धारिलो हतियारद्वारा	नेकपा माओवादी
८.	अम्बिका तिमिल्सिना	२०५९ मङ्सिर २५ गते मोरङ, पथरी ।	गोलीप्रहार तथा धारिलो हतियारद्वारा	नेकपा माओवादी

स्रोतः सङ्कटकालमा नेपाली प्रेस

परिशिष्ट ५

संचार तथा प्रेस

मुलुकको आधुनिक विकासका निम्ति संचार महत्वपूर्ण पक्ष हो । यसको संस्थागत सुदृढीकरण र प्रजातान्त्रिक संस्कारयुक्त बनाउन सबै संचार माध्यमहरुलार्य जनमुखी र प्रभावकारी एवं विश्वासिलो तुल्याउन आवश्यक छ । जनताको सुसूचित हुने मौलिक अधिकारको संरक्षणका निम्ति आवश्यक पर्ने अवसर र सुविधाहरु निजी क्षेत्रलाई समेत प्राप्त गराउने व्यवस्था हुनुपर्दछ । यस हेतु इलेक्ट्रोनिक मिडिया बाहेक अन्य गोरखापत्र जस्ता मुद्रण माध्यमलाई क्रमिक रुपमा निजी संस्थागत क्षेत्रलाई हस्तान्तरण गरी बढी से बढी स्वायत्तता एवं स्वतन्त्रता दिइनु प्रजातन्त्रको सुदृढीकरणका निम्ति आवश्यक छ भन्ने अवधारणा राप्रपाको छ ।

रेडियो नेपाल, नेपाल टेलिभिजन र अन्य सरकारी संचार माध्यमहरुमा भैरहेको सरकारी हस्तक्षेप तथा दलीयकरणलाई समाप्त पार्नका निम्ति एउटा योजनावद्ध संचार नीतिको तय राप्रपाले गर्नेछ ।

निजी क्षेत्रमा संचालित पत्रपत्रिकाहरुको गुणात्मक विकास र पत्रकारिता शिक्षा तथा तालीमको उचित व्यवस्था मिलाई उद्योग सरह मान्यता दिने र तत्सम्बन्धी सुबिधा आदिका साथै सरकारी संचार माध्यमहरुलाई प्राप्त विज्ञापन र आर्थिक सहयोग विना भेदभाव समान रुपमा उपलब्ध गराउने प्रबन्ध हुनेछ ।

सविधानबाट प्रत्याभूत प्रेस स्वतन्त्रतालाई सरकारी दबाब र पक्षपात रहित पार्ने दिशामा विद्यामान् प्रेस ऐन त्रुटीपूर्ण देखिएको र प्रेस काउन्सिलको काङ्ग्रेसीकरण भएको कारणबाट शिथिल हुन पुगेको स्थितिको निराकरणका निम्ति कानुनी उपायहरु अवलम्बन गरिनुपर्छ भन्ने राप्रपाको अवधारणा छ ।

श्रमजीवी पत्रकारहरुको पेशागत हक, हित, स्वार्थ र सुरक्षाको प्रत्याभूतिका निम्ति राप्रपा सचेत रहने छ ।

आम ग्रामीण जनतासम्म निर्वाध सेवा पुऱ्याउनका निम्ति श्रव्य-दृश्य माध्यम (टेलिभिजन, रेडियो, टेलिफोन र हुलाक) लार्य देशव्यापी रुपमा विकास र विस्तार गरिने योजनावद्ध कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छन् ।

नेपालको भौगोलिक परिप्रेक्ष्यलाई समेत विचार गरी देशको दूरसंचार सेवालाई अत्याधुनिक भरपर्दो र सक्षम बनाइने छ ।

परिशिष्ट ६

संचार तथा प्रेस

सरकारी संचार माध्यमलाई एकतर्फी रुपमा सतारुढ दलका भजन गाउने अखाडाबाट मुक्त गरी आमजनतालाई सुसूचित गर्ने माध्यमका रुपमा विकसित गर्ने लक्ष राप्रपाको रहेको छ । राज्यको चौथो अंक मानिने पत्रकारिता क्षेत्र क्रमशः साँघुरिंदै गएर अहिले पूर्ण पार्टीकरण र त्यसमा पनि पार्टी भित्रका लवीको स्वार्थ र सूचना प्रवाह गर्न 'लवीकरण' भएकोब छ । सभ्य र प्रजातान्त्रिक समाजका लागि यो उपलब्धीमूलक र उपयुक्त होइन । अतः 'सवैका लागि संचार' को नीति लागू गरी राज्य पत्रकारिताको विकास गरिने छ।

निजी क्षेत्रका प्रेस र अखवारलाई आवश्यक सहुलियत र वातावरण प्रदान गरिने छ । राष्ट्रियता, राष्ट्रिय एकता, राष्ट्रिय सुरक्षा र संस्कृतिको जगेर्ना र उत्थान गर्ने दृष्टिकोणले निजी क्षेत्रलाई विद्युतीय संचार माध्यमहरु (रेडियो, टेलिभिजन, टेलिफोन) संचालन गर्न अनुमति दिइने छ । चलचित्र उद्योगको विकासका निम्ति स्वदेशी चलचित्रलाई बढावा दिइने छ । साथै स्वस्थ, सृजनशील र राष्ट्रिय भावनाबाट ओतप्रोत भएका वृतचित्र, कार्टुन र टेलिफिल्मको उत्पादन र प्रसारणका लागि उपयुक्त नीति र कार्यक्रम ल्याइने छ ।

परिशिष्ट ७ (क)

स्वायत्त र जिम्मेबार संचार : जनताको सुसुचित हुने अधिकार

संचार माध्यमहरु राष्ट्रिय जागरण तथा सर्वाङ्गीण विकासका प्रभावकारी साधनहरु हुन् । प्रजातन्त्रलाई संस्थागत पार्न र राष्ट्रको जीवनका विविध पक्षलाई एउटै सूत्रमा बाँध्न तथा भावनात्मक एकता कायम गर्न संचार माध्यमहरुको ठूलो भूमिका रहन्छ । यस क्षेत्रमा निम्न नीतिहरु अनुशरण गरिनेछ-

(१) निजी क्षेत्रका अखबार र अन्य प्रकाशनहरुलाई उद्योगको रुपमा मान्यता प्रदान गरी उद्योगले पाउनुपर्ने सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।

(२) नेपाली पत्रपत्रिकाहरुले भोग्नुपरेको न्युजप्रिन्ट कागजको समस्यालाई दृष्टिगत गरी न्युजप्रिन्टको उत्पादन देशभित्रै गर्ने उत्पादन नहुन्जेल बाहिरबाट झिकाइने न्युजप्रिन्टमा विशेष छुट दिएर सहुलियतदरमा अखबारहरुलाई न्युजप्रिन्ट उपलब्ध गराइनेछ ।

(३) सार्वजनिक क्षेत्रका सञ्चा माध्यमहरुलाई स्वतन्त्र, निष्पक्ष र देशको परराष्ट्र नीति अनुकूल हुने प्रसारण नीति बनाई जनतालाई सुसूचित गर्ने संस्थागत परिपाटीको विकास गरिनेछ ।

(४) अखबारका लागि प्रयोग हुने कम्प्युटर, फ्याक्स, क्यामेरा, फिल्म र अन्य चीजहरुमा सहुलियत प्रदान गरिनेछ । अखबारहरुलाई सरकारी विज्ञापन उपलब्ध गराउन आवश्यक पाइला चालिनेछ ।

(५) उपत्यकाबाहिरबाट प्रकाशित हुने अखबारहरुका समस्या समाधानमा उचित ध्यान दिइनेछ ।

(६) प्रेस काउन्सिल ऐनमा परिवर्तन गरी त्यसलाई स्वायत्त र प्रभावकारी रुप दिइनेछ ।

(७) श्रमजीवी पत्रकारहरुको हक हितको लागि ऐन-कानुन र नियमहरु बनाइनेछ । पत्रकारहरुको जीवन वीमा र निवृत्तिभरणका लागि योजना बनाइनेछ ।

(८) नेपाली टेलिभिजनको पहुँच अहिले मुलुकका सीमित जनतासम्म मात्र छ । यस्तो स्थितिलाई यथाशीघ्र समाप्त पार्न र नेपाल टेलिभिजनलाई देशका सबै भागमा देख्न सकिने तुल्याउन आवश्यक पाइला चालिनेछ ।

(९) स्वस्थ्य वातावरण निर्माण गर्ने फिल्महरुलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

(१०) सिनेमा निर्माणको गुणमा सुधार ल्याउनका लागि आधुनिक स्टुडियोहरु स्थापना गर्न चाहने उद्योगपति एवं सिनेमा निर्माताहरुलाई आवश्यक पर्ने जग्गा र अन्य संशोधन सुलभ रुपमा उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।

(११) शहरी क्षेत्रमा माग बमोजिम टेलिफोन दिने नीति लिइनेछ । प्रत्येक गाउँ विकास समितिमा न्युनतम एक सेट टेलिफोन सेवा उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।

(१२) हुलाकव्यवस्थाको आधुनिकीकरण र विस्तार गरिनेछ । ग्रामीण क्षेत्रमा चिठ्ठी-पत्र छिटो पुऱ्याउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ र आकाशवाणी सेवाको विस्तारमा ध्यान दिइनेछ ।

(१३) सार्वजनिक टेलिफोन सेवालाई विस्तार गरिनेछ ।

परिशिष्ट ७ (ख)

नेकपा एमालेको चुनाव घोषणा-पत्र २०५६

स्वायत्त र जिम्मेवार संचार : जनताको सुसूचित हुने अधिकार

- राष्ट्रिय सूचना प्रणालीको विकासका लागि २० वर्षे योजना बनाई लागू गरिनेछ ।
- रेडियो तथा टेलिभिजन प्रसारणलाई आधुनिक प्रविधियुक्त तुल्याई च्यानल क्षमता र प्रसारण क्षमतामा वृद्धि गरी देशव्यापी रुपमा सुन्न र देख्नसक्ने गरी संचालन गरिनेछ । नेपाल टेलिभिजनबाट प्रसारण गरिने कार्यक्रमहरुको गुणस्तर बढाइनेछ ।
- एफ.एम.रेडियोको सञ्चालनको अनुमति दिँदा ग्रामीण क्षेत्रमा सामुदायिक विकास र वातावरणको संरक्षण जस्ता विषयहरुमा आधारित कार्यक्रमहरु चलाउन सामुदायिक रेडियोको अवधारणालाई समेत अघि बढाइनेछ ।
- शहरी क्षेत्रमा अत्याधुनिक सञ्चारसेवाको विकासलाई अरु सुदृढ गरिनेछ र सबै साना मझौला विकासवान् शहर-बजारमा दूरसञ्चार एक्सचेञ्ज सेवा विस्तार गरिनेछ ।
- सार्वजनिक सञ्चार माध्यमहरुलाई स्वतन्त्र, निष्पक्ष र राष्ट्रिय हित अनुकूल अझ प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- आधुनिक विद्युतीय सञ्चार माध्यम तथा भू-उपग्रह प्रणालीबाट नेपालको सञ्चार सुविधालाई विकसित तुल्याइनेछ ।
- आगामी दुई वर्षभित्र नेपालका सम्पूर्ण रात्रिवसहरुमा वायरलेस, भिस्याट, सिडट वा भि.एचं.एफ. हरुको प्रयोग गरी दूरसञ्चार सेवा पुऱ्याइनेछ । क्रमशः प्रत्येक गा.वि.स.मा टेलिफोन सेवा उपलब्ध गराइनेछ । सार्वजनिक टेलिफोन सेवाको विस्तार गरिनेछ ।
- नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय दूरसंचार 'हव' को रुपमा विकसित गरी दक्षिण एसियामा नेपालको दूरसञ्चार सेवालाई सर्वोत्कृष्ट बनाइनेछ ।
- विगत २५ वर्षदेखि उपयोगमा ल्याउन नसकिएको नेपालको आफ्नो अर्बिटल स्लटलाई राष्ट्रिय सञ्चार प्रणालीको विकास र प्रबर्द्धनका निमित्त उपयुक्त योजना बनाई उपयोग गरिनेछ ।
- हुलाक-सेवालाई आधुनिक र प्रभावकारी तुल्याई ग्रामीण क्षेत्रमा समेत छिटोतरितो रुपमा चिठ्ठीपत्र पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाइनेछ । ग्रामीण हुलाक सेवामा कार्यरत हुलाकीहरुको सेवा-सुविधालाई समयानुकूल तुल्याइनेछ ।
- पत्रकारिताको विकास र गुणस्तरमा आवश्यक पर्ने कम्प्युटर, फ्याक्स, क्यामरा, फिल्म र अन्य आवश्यक उपकरणहरुमा सहुलियत प्रदान गरिनेछ । पत्रपत्रिकाहरुलाई गुणस्तरयुक्त बनाउने उद्देश्यले विशेष प्रोत्साहन र सहयोगको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- अखबारी कागजको अभाव र मुल्यवृद्धिको समस्या आउन नदिन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

- सरकारी सञ्चार माध्यमका संस्थानसेवा नियमावलीहरु र श्रमजीवी पत्रकार ऐनका बीच एकरुपता ल्याइनेछ र निजी क्षेत्रका अखबार तथा अन्य प्रकाशनहरुलाई उद्योगको रुपमा मान्यता दिई त्यस अनुसार पाउनु पर्ने सुविधाहरु दिइनेछ । निजी क्षेत्रका अखबारहरुलाई सरकारी विज्ञापनहरु र विशेषतः सरकारले प्रवाह गर्ने स्वास्थ, शिक्षा र अन्य जनसेवाका सार्वजनिक सूचनाहरु निश्चित मापदण्डका आधारमा विनाभेदभाव उपलब्ध गराइनेछ ।

एक्काइसौं शताब्दीका लागि विज्ञान र प्रविधि : मुलुकको आधुनिकीकरण र उन्नति

- विज्ञान तथा प्रविधिको दिगो विकासका लागि ठोस योजना तयार गरिनेछ र जनशक्ति विकास, प्रोत्साहन र संरक्षणका उपायहरु अपनाई दक्ष जनशक्तिलाई आकृष्ट गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- विज्ञान र प्रविधिको क्षेत्रमा कार्यरत वैज्ञानिक र प्राविधिज्ञहरुलाई राष्ट्रको आवश्यकता अनुसार अनुसन्धान र प्रविधिको विकास कार्यमा लाग्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

- विज्ञान र प्रविधिका क्षेत्रमा प्राप्त भएका अत्याधुनिक उपलब्धीहरुलाई स्थानीय तहमा साधनको अधिक विनियोजन एवं “गाउँको अधिकार गाउँलाई” नै दिने कार्यक्रमलार्य दृढताका साथ लागू गरिनेछ ।

स्रोत : चुनावी घोषण पत्र ।

परिशिष्ट ८

सूचना एवं सञ्चार

नेपाली काङ्ग्रेस विचार र अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रताप्रति मात्र होइन, कुनै पनि सार्वजनिक महत्वको विषयमा सूचना पाउनुपर्ने नागरिकको हकको सुरक्षाप्रति प्रतिबद्ध पार्टी पनि हो । तसर्थ सबै प्रकारका सञ्चारका माध्यमहरु निष्पक्ष, विश्वसनीय एवं पारदर्शी ढङ्गले सञ्चालन गराइनेछ । पत्रकारिता क्षेत्रलाई मर्यादित, स्वतन्त्र र उत्तरदायीपूर्ण बनाउन एवं निजी क्षेत्रलाई स्वस्थ प्रतिस्पर्धाको आधारमा विकसित हुन प्रोत्साहन गर्ने नीति लिनुका साथै त्यसका लागि आवश्यक सुविधाहरु प्रदान गरिनेछ । टेलिफोन सुविधाको बढ्दो माग र आपूर्ति बीचको वर्तमान अन्तराललाई समाप्त गर्न निजी क्षेत्र समेतलाई सहभागी गराएर टेलिफोन सुविधाको व्यापक विस्तार गरिनेछ । आगामी पाँच वर्षभित्र थप ४ लाख टेलिफोन लाइन वितरण गरिनेछ । टेलिफोन पाउनका लागि व्यहोर्नुपर्ने वर्तमान झण्झट र ढलाईको स्थितिको अन्त्य गरी आवेदन दिएको १५ दिनभित्र नै टेलिफोन सेवा पुऱ्याउन एक समयबद्ध व्यवस्था मिलाइनेछ । आगामी २ वर्षभित्र अधिराज्यका सबै गाविसमा टेलिफोन सेवा पुऱ्याइनेछ । दूरसञ्चार क्षेत्रमा नयाँ प्रविधिहरु उपयोग गरिनेछन् । हालसम्म उपलब्ध नभएका सेलुलर मोवाइल र अन्य अतिरिक्त सेवाहरु उपलब्ध गराइनेछ । अन्तर्राष्ट्रिय दूरसञ्चार सेवालाई अझ भरपर्दो बनाउन दोस्रो भू-उपग्रह केन्द्र स्थापना गरिनेछ । हुलाक सेवालाई सुलभ, भरपर्दो र छिटो बनाइनेछ ।

स्रोत : नेपाली काङ्ग्रेसको घोषणापत्र, २०५६ ।

परिशिष्ट ९

विश्व प्रेस स्वतन्त्रता दिवस सन् २००४ को अवसरमा साँघु साप्ताहिकमा प्रकासित पचण्डद्वारा व्यक्त माओवादीको प्रेस नीति

"यहाँ पहिलो कुरा सत्ताको बारेमा नै स्पष्ट हुनु जरुरी छ । सत्ता कुनै निरपेक्ष र शास्वत कुरा होइन । वर्गीय समाजमा सत्ताको स्वरुप र चरित्र पनि वर्गीय हुने गर्दछ । सर्वहारा वर्गको नेतृत्वमा बन्ने शोषित जनताको सत्ताले जनसमुदायलाई स्वतन्त्रता र शोषक लटेराहरुमाथि अधिनायकवाद लागू गर्दछ । शोषक वर्गको सत्ताले आफ्नो वर्गका निमित्त स्वतन्त्रता र जनसमुदायमाथि अधिनायकत्व लागू गरिरहेको हुन्छ । अतः निरपेक्ष सत्ता वा निरपेक्ष स्वतन्त्रताका दुवै कुराहरु भ्रममात्र हुन् । जनसत्ताद्वारा निर्दिशित प्रेसले जनताको पक्षमा काम गर्दछ भने प्रतिक्रियावादी सत्ताद्वारा निर्देशित प्रेसले जनताका विरुद्ध काम गर्दछ । यो सिधा र स्पष्ट कुरा हो । साम्यवादीहरुको व्यवस्थामा प्रेसलाई स्वतन्त्रता दिइँदैन भन्ने कुरा सत्य होइन । विगतमा समाजबाट प्रयोगको क्रममा यान्त्रिक र औपचारिक जनवादजस्ता कैयौं कमीकमजोरीहरु देखिन गए । २१ औं शताब्दीको जनवादी समाजवादी सत्ताहरुमा त्यस प्रकारका कमजोरीहरुलाई सच्याएर स्वस्थ प्रतिस्पर्धालाई संस्थागत गर्नुपर्ने आवश्यकतामा हामीले जोड दिइरहेका छौं । प्रतिस्पर्धाको संस्थागतले प्रेस स्वतन्त्रतालाई औपचारिक र यान्त्रिक हुनबाट बचाउने कुरामा हामी विश्वस्त छौं । देश र जनताका आधारभूत हितको सीमाभित्र नीति र स्वतन्त्र प्रेसले त्यस प्रकारको व्यवस्थामा व्यापक भूमिका खेल्ने स्थिति बन्नेछ ।"

"प्रेस हरेक सत्ताको प्रतिपक्षमा नै हुनुपर्दछ भन्ने कुरा ठीक होइन । प्रेस सत्यको पक्षमा हुनुपर्दछ र त्यसरी जनताको पक्षमा हुनुपर्दछ । वर्तमान विश्वमा मुख्य कुरा जनपक्षीय प्रेसले सूचना साम्राज्यवादका विरुद्ध खडा हुनु पर्दछ । यसको अर्थ साम्राज्यवाद विरोधी जनसत्ताहरुको पक्षमा खडा हुनु पनि हो । अर्को भाषामा भन्नुपर्दा प्रेस जनसत्ताको पक्षमा र जनविरोधी सत्ताको विरोधमा हुनुपर्दछ ।

परिशिष्ट १०

परिशिष्ट ११

संचारका साधनहरुमा देशका विभिन्न भाषाभाषी र राजनैतिक पक्षलाई पनि समुचित स्थान दिइनु पर्दछ। संचार माध्यमहरुलाई सरकारको हस्तक्षेपदेखि स्वतन्त्र राख्नु पर्छ।

रेडियो र टेलिभिजनजस्ता संचार साधनहरुलाई शिक्षामूलक एवम् अन्य उपयोगी कार्यहरुको निम्ति उपयोग गरिनु पर्दछ । त्यस्तै टेलिफोन लगायतका साधनहरुमा देखा परिरहेका त्रुटिहरुलाई हटाई तिनलाई अधिकाधिक सेवामूलक बनाउन प्रयत्नशील रहनु खाँचो छ।

परिशिष्ट १२

परिशिष्ट १३

परिशिष्ट १४

२०५९ साल असार २० गतेका मागहरू

- *सङ्कटकालमा पत्रकारहरुमाथि भएको गैरन्यायिक हत्या, यातना, दुर्व्यवहार तथा सञ्चारमाध्यमहरुमाथि भइरहेका हस्तक्षेपका सम्बन्धमा छानबिनका लागि तत्काल उच्च स्तरीय न्यायिक छानबिन आयोग गठन,*
- *नेपाल पत्रकार महासंघका केन्द्रीय प्रतिनिधि एवं जनदिशा दैनिकका प्रधान सम्पादक कृष्ण सेनको अवस्थाको तत्ल सार्वजनीकरण,*
- *राज्यद्वारा बेपत्ता पारिएका पत्रकारहरुको स्थितिसार्वजनीकरण,*
- *प्रहरी तथा सैनिक हिरासतमा राखिएका, बन्दी तथा बेपत्ता पारिएका पत्रकाहरुको रिहाइ, र*
- *सूचना लुकाउने, सूचनाको स्रोतसम्मको पहुँच नदिने लगायत सूचनामाथिको नियन्त्रणात्मक गतिविधिहरु तत्काल बन्द गरी सूचनाको निर्बाध उपभोग गर्ने वातावरण बनाउन र प्रेसवतन्त्रता कुण्ठित गर्ने गरी जारी गरिएका सम्पूर्ण आदेशको निष्क्रियताको घोषणा ।*

परिशिष्ट १५

पत्रकार र सरकारकाबीच अनसनस्थल भद्रकालीमा भएका सहमतिका बुँदाहरू

नेपाल पत्रकार महासंघद्वारा प्रस्तुत मागहरुका सम्बन्धमा सो महासंघका प्रतिनिधिहरु र श्री ५ को सरकारकाबीच आज भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्री श्री चिरञ्जीवी वाग्लेको कार्यकक्षमा वार्ता भयो । हिजो गृहमन्त्री खुमबहादुर खड्काको कार्यकक्षमा भएको वार्ताको निरन्तरताको रुपमा भएको आजको वार्तमा देहायबमोजिमको सहमति भयो ।

(१) गिरफ्तार गरिएका पत्रकारहरुको स्थिति १५ दिनभित्र सार्वजनिक गरी रिहाइको प्रक्रिया प्रारम्भ गर्ने,

(२) स्थानीय स्तरमा प्राप्त सूचनाहरु स्थानीय सुरक्षा निकायहरुबाट प्रेसजगत्लाई सम्प्रेषण गर्ने,

(३) पत्रपत्रिकाको निर्वाध वितरणमा देखिएका समस्याहरु स्थानीय प्रशासनले तत्काल समाधान गर्ने,

(४) सङ्कटकालयता प्रेसजगत् र सरकारले अनुभव गरेका विविध समस्याहरुलाई अध्ययन गरी आगामी दिनहरुमा सरकार र प्रेसजगत्बीचको सम्बन्ध, प्रेसजगत्को मर्यादा आदिबारे प्रतिवेदन पेस गर्न १५ दिनभित्र आयोग गठन गर्ने, र

(५) सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालयले २०५८ मङ्सिर ११ गते खण्ड ५१ अतिरिक्ताङ्क ४९ को नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित गरेको सूचना नम्बर १ र २ बाट निषेध गरिएका विषयका सम्बन्धमा सो सूचनाको अवधि हाल समाप्त भएको र तत्पश्चात त्यस्तो सूचना जारी नभएको स्पष्ट गरिएको छ ।

स्रोतः सङ्कटकालमा नेपाली प्रेस

परिशिष्ट १६